

П. Д. Біленчук, А. А. Ярмолюк

Литвинов Максим Максимович

ЛИТВИНОВ Максим Максимович (справж. – Валлах Макс; псевд.: Папаша, Граф та ін.; 05(17). 07. 1876, м. Білосток Гроднен. губ., нині Польща – 31. 12. 1951, Москва) – партійний і радянський діяч, дипломат. Державні нагороди СРСР. Закін. реал. училище (1893). Відтоді – на військ. службі. Після демобілізації від 1898 пропагував марксизм у с-щі Клинці Черніг. губ. (нині Брян. обл., РФ), де організував декілька освіт. гуртків. 1900 переїхав до Києва, став чл. Київ. комітету РСДРП. 1901 заарешт., 1902 втік із Лук'янів. в'язниці (Київ) та емігрував до Швейцарії. Входив до адміністрації Закордон. ліги РСДРП, зокрема опікувався розповсюдженням г. «Искра», закупівлею та доставкою зброї. 1903 приєднався до більшовиків. Від 1904 – чл. Ризького, Пн.-Зх. комітетів РСДРП і Бюро комітетів більшості РСДРП; 1905 – делегат 3-го з'їзду РСДРП; 1907 – секр. делегації РСДРП на Штуттгарт. конгресі 2-го Інтернаціоналу. Від 1908 – секр. Лондон. групи більшовиків, представник від більшовиків у Міжнар. соціаліст. бюро. 1918 признач. дипломат. представником РСФРР у Великій Британії, однак оскільки британ. уряд не визнав його повноважень, був заарешт. і обміняний на затриманого у РСФРР голову британ. місії (та розвідника) Р.-Г. Локкарта. 1918–19 очолював рад. місію в Копенгагені. Від 1919 – чл. колегії нар. комісаріату держ. контролю РСФРР; 1920 – повпред в Естонії. 1922 брав участь у Генуез. (заст. кер. рад. делегації) й Гааз. (як голова делегації) конференціях. 1923 успішно провів переговори з Великою Британією про зняття екон. блокади СРСР, підписав торг. угоди з Норвегією та Німеччиною. 1927–30 – голова рад. делегації у Підготов. комісії Ліги Націй до конф. із роззброєння в Женеві (Швейцарія). У лютому 1929 підписав з низкою сусід. із СРСР держав Моск. протокол про довгострок. введення в дію пакту Бріана–Келлога про заборону війни як засобу нац. політики. Від 1930 – нарком закордон. справ СРСР. Сприяв прийому СРСР до

Ліги Націй, 1934–38 – представник СРСР у цій організації. Обстоював необхідність розроблення концепції колектив. безпеки в зв'язку із загрозою з боку нацист. Німеччини, співробітництва у цьому питанні з європ. демократ. країнами та США. Звільнений з посади 1939, коли СРСР обрав курс на зближення з Німеччиною. 1941–46 – заступник наркома закордон. справ СРСР, водночас 1941–43 – посол СРСР у США. У червні 1942 уклав угоду з США про взаємодопомогу у війні проти Німеччини, активно сприяв відкриттю т. зв. другого фронту в Європі, отриманню СРСР кредитів та розміщенню рад. військ. замовлень у США. Після встановлення 1942 дипломат. відносин СРСР з Кубою признач. посланником СРСР у цій країні. Від 1946 – на пенсії.

Основні праці

В борьбе за мир. Москва, 1928; За всеобщее разоружение. Москва; Ленинград, 1928; Внешняя политика СССР: Речи и заявления: 1927–1935. Москва, 1935; Против агрессии. Москва, 1938; Неопубликованные письма М. М. Литвинова В. И. Ленину (1913–1915) // Новая и новейшая история. 1966. № 4.

Рекомендована література

1. Литвинова А. Встречи и разлуки: Из воспоминаний о М. М. Литвинове // Новый мир. 1966. № 7;
2. Шейнис З. С. Максим Максимович Литвинов: революционер, дипломат, человек. Москва, 1989;
3. Не оправдавший надежд: К отставке М. М. Литвинова в 1939 г. [Подборка документов 1938–1939 гг.] // Родина. 1993. № 10;
4. Млечин Л. Максим Литвинов: пистолет под подушкой [Из истории советской дипломатии] // Новое время. 1998. № 39;
5. Капистка В. В. М. М. Литвинов – И. В. Сталину: «Я считал бы неправильным передачу в Германию всех... наших заграничных заказов» // Военно-истор. журн. 2004. № 11.

Покликання на статтю:

Литвинов Максим Максимович / П. Д. Біленчук, А. А. Ярмолук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-55192>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).